

Erkki Kalervo Laitinen

LINJAN PÄÄSSÄ

Mannerheimin ja Waldenin dramatisoidut
puhelinkeskustelut talvisodan aikana

LINJAN PÄÄSSÄ

**MANNERHEIMIN JA WALDENIN DRAMATI-
SOIDUT PUHELINKESKUSTELUT TALVISO-
DAN AIKANA**

Tämä kirja on omistettu kaikille talvisodan veteraaneille ja sankarivainajille.

VALKOINEN MARSALKKA

Kuin honka salskea Suomenmaan
hän seisovi, tähdäten katseillaan
yli latvojen taivaan rantaan.
Ei laistaan taistojen täyttäjää,
uran uuden, ylvähän näyttäjää
ole kasvanut Suomen kantaan.
Mikä konsana kohdannut meit' on
sää, hän on vartija ollutkin vankin,
hän on mahtaja mahdottomankin.
Hän on kasvanut keskellä taiston
työn, idän suuruuden vaipuissa val-
taan yön,
ja huomenen siintäen meillä.
Jo silloin hän oli maineen mies,
hovin tähtien lailla hän loistaa ties,
kävi kaukaisilla hän teillä.
Ja kun yltämme irtosi viimein ies,
niin valtikkaamme hän kantoi,
ja Suomelle suunnan hän antoi.
Kirj. V. Arti (oodin alkuosa)
(Arti (1942), s. 28)

KENRAALI WALDEN

Ja järkkymättä historian myrskyt
ja ajan tyrskyt
maan vartiossa kokien
hän kasvoi suurten tehtäväinsä mu-
kaan
ja uskollisempi ei ollut kukaan
kuin oli kuormiaan hän kantaen.
Niin eli ja niin kaatui paikallansa,
mut kunniansa
hän itse takonut on seppeleen,
työn seppeleen ja taiston. Tuleville
se kertoo polvillemme nouseville,
mit oli kerran kenraali Walden.
Kirj. Veikko Antero (V.A.) Kosken-
niemi
(Juva (1957), s. 632)

Erkki Kalervo Laitinen

LINJAN PÄÄSSÄ

**MANNERHEIMIN JA WALDENIN DRAMATI-
SOIDUT PUHELINKESKUSTELUT TALVISO-
DAN AIKANA**

Kirjan päähenkilöt:

Mannerheim, Carl Gustaf Emil, syntyi 4.6.1867 Askaisissa, kuoli 28.1.1951 Lausannessa Sveitsissä, haudattu Helsinkiin Hietaniemen hautausmaalle. Sotilasarvo talvisodan aikana sotamarsalkka. Vapaa-herra. Talvisodassa Suomen puolustusvoimien ylipäällikkö Pääma-jassa. (<https://marskinritarit.fi/ritarit/mannerheim-carl-gustaf-emil/>)

Walden, Karl Rudolf, syntyi 1.12.1878 Helsingissä, kuoli 25.10.1946 Sysmässä, haudattu Helsinkiin Hietaniemen hautausmaalle. Sotilasarvo talvisodan aikana kenraalimajuri. Suomalainen teollisuusjohtaja ja Yh-tyneiden Paperitehtaiden perustaja. Talvisodassa ylipäällikkö Manner-heimin edustaja valtioneuvostossa. (<https://marskinritarit.fi/ritarit/wal-den-karl-rudolf/>)

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, tren-dien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

© 2026 Erkki K. Laitinen

Kustantaja: Vaasan Yritysinformaatio Oy, Marenintie 9, 65410 SUNDOM, erkki.kalervo.laitinen@gmail.com

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa ISBN 978-952-69626-5-8

Kansikuva: Marsalkka Mannerheim ja kenraali Rudolf Walden. Lähde: <https://yle.fi/a/3-6844314>. Kuvan värjäys ChatGPT.

Sisällysluettelo

Esipuhe	7
1. Kirjan aineisto ja taustamateriaali	11
1.1. Kirjan aineisto.....	11
1.2. Kirjan taustamateriaali	13
2. Sodan todennäköisyys kasvaa	17
2.1. Suomen pyrkimykset välttää sota.....	17
2.2. Moskovan neuvottelut syksyllä 1939	18
2.3. Neuvostoliiton toiminta ja painostus	19
2.4. Ruotsi ja länsivallat.....	20
3. Talvisota joulukuussa 1939.....	21
3.1. Sotaviikko 48 / 1939 (27.11.–3.12.1939).....	21
3.2. Sotaviikko 49 / 1939 (4.12.–10.12.1939).....	24
3.3. Sotaviikko 50 / 1939 (11.12.–17.12.1939)	56
3.4. Sotaviikko 51 / 1939 (18.12.–24.12.1939)	79
3.5. Sotaviikko 52 / 1939 (25.12.–31.12.1939)	98
4. Talvisota tammikuussa 1940.....	127
4.1. Sotaviikko 1 / 1940 (1.1.–7.1.1940)	127
4.2. Sotaviikko 2 / 1940 (8.1.–14.1.1940).....	148
4.3. Sotaviikko 3 / 1940 (15.1.–21.1.1940).....	187
4.4. Sotaviikko 4 / 1940 (22.1.–28.1.1940).....	221
4.5. Sotaviikko 5 / 1940 (29.1.–4.2.1940).....	246

5. Talvisota helmikuussa 1940	262
5.1. Sotaviikko 6 / 1940 (5.2.–11.2.1940)	283
5.2. Sotaviikko 7 / 1940 (12.2.–18.2.1940).....	312
5.3. Sotaviikko 8 / 1940 (19.2.–25.2.1940).....	354
5.4. Sotaviikko 9 / 1940 (26.2.–3.3.1940)	378
6. Talvisota maaliskuussa 1940.....	390
6.1. Sotaviikko 10 / 1940 (4.3.–10.3.1940).....	398
6.2. Talvisodan päättyminen.....	418
7. Yhteenveto	420
Lähteitä.....	422
Henkilöluettelo.....	424

Esipuhe

Talvisota kuuluu Suomen historian tutkituimpiin, kirjoitetuimpiin ja muistelluimpiin tapahtumiin. Sen vaiheista on julkaistu lukemattomia tutkimuksia, muistelmia, päiväkirjoja, sotahistorioita ja elämäkertoja. Sodan kulkua, taisteluista, poliittisia ratkaisuja ja kansallista mielialaa on tarkasteltu monista näkökulmista. Tästä huolimatta yksi näkökulma on jäänyt verrattain vähälle huomiolle: Päämajassa käydyt keskustelut, päätösten taustalla vaikuttaneet henkilökohtaiset suhteet sekä sodan keskellä vallinnut inhimillinen tunnelma. Tämä kirja pyrkii avaamaan juuri tuota näkymää dramatisoinnin keinoin.

Teoksen keskiössä ovat ylipäällikkö Carl Gustaf Emil Mannerheimin ja hallituksen yhteyshenkilön, kenraalimajuri Rudolf Waldenin väliset salatut puhelinkeskustelut talvisodan aikana – tai tarkemmin sanottuna niistä laaditut dramatisoidut tulkinnat. Lähtökohdana ovat Waldenin keskusteluista tekemät muistiinpanot, jotka sisältävät ranskalaisin viivoin kirjattuja aihekuvauksia puhelujen sisällöstä. Näiden historiallisten sirpaleiden pohjalta on rakennettu kokonaisia keskusteluja, joiden tarkoituksena on tavoittaa ajan henki, päätöksenteon paine, epävarmuus, henkilökemiat ja sodan raskas ilmapiiri.

Talvisodan aikana Mannerheim toimi Suomen puolustusvoimien ylipäällikkönä. Yhteys maan hallitukseen ei kuitenkaan aina sujunut kitkattomasti, ja siksi tarvittiin luotettava välittäjä. Tässä tehtävässä Mannerheimin pitkäaikainen ystävä Rudolf Walden oli poikkeuksellisen tärkeässä asemassa. Hänen vastuullaan oli huolehtia siitä, että tieto kulki mahdollisimman sujuvasti ylipäällikön ja hallituksen välillä.

Walden tunnetaan ennen kaikkea merkittävänä paperiteollisuuden vaikuttajana, mutta hänellä oli myös huomattava sotilaallinen tausta. Sisällissodan aikana hän toimi Mannerheimin esikunnan

etappipäällikkönä ja vastasi valkoisen armeijan huollosta. Talvisodan tehtävä hallituksen ja ylipäällikön yhteyshenkilönä merkitsi monessa suhteessa paluuta samanlaiseen vastuulliseen välittäjän rooliin.

Tämä teos ei ole puhtaasti tieteellinen tutkimus, mutta ei myöskään fiktiivinen romaani. Se liikkuu tietoisesti historiantutkimuksen ja kirjallisen eläytymisen rajapinnassa. Keskustelujen aiheet, tapahtumien ajallinen kehys ja historialliset olosuhteet perustuvat lähteisiin ja muistiinpanoihin, mutta itse dialogit ovat suurelta osin kirjoittajan rakentamia ja dramatisoimia. Teos yhdistää siis historiallisia tosiasioita ja kirjallista tulkintaa. Tällainen lähestymistapa saattaa herättää kysymyksen: miksi historiaa pitäisi dramatisoida? Eikö dokumentoitu tieto yksin riitä?

Tämän kirjan taustalla on ajatus siitä, että historia ei ole pelkästään päivämääriä, joukkojen liikkeitä ja virallisia päätöksiä. Se ei koostu vain asiakirjoista ja muistiinpanoista. Historia on myös ihmisiä – heidän ajatuksiaan, epäilyksiään, pelkojaan, väsymystään, huumoriaan ja keskinäisiä suhteitaan. Erityisesti sodan kaltaisissa poikkeusoloissa päätöksiä eivät tee kasvottomat instituutiot vaan ihmiset, joilla on omat kokemuksensa, temperamenttinsa ja rajallinen tieto kulloisestakin tilanteesta.

Parhaimmillaan dramatisointi voi tuoda historian lähemmäksi lukijaa. Se voi auttaa kuvittelemaan, miltä tuntui elää keskellä kriisiä, kun viestit rintamalta synkkenivät, vihollinen eteni, pakkaset kiristyivät ja kansakunnan tulevaisuus näytti yhä epävarmemmalta. Vaikka tämän kirjan yksittäisiä lauseita ei ehkä koskaan lausuttu juuri siinä muodossa kuin ne tässä esiintyvät, niiden tarkoituksena on tavoittaa jotakin olennaista historiallisesta todellisuudesta: ajan henkeä, tunnelmaa, jännitystä ja ihmisten välistä dynamiikkaa.

Talvisodasta on kirjoitettu paljon, mutta Päämajan sisäisiä keskusteluja kuvaavat dramatisoidut esitykset ovat olleet harvinaisia. Historiankirjoituksessa sodan johto näyttäytyy usein etäisenä ja lähes

myyttisenä. Tämän kirjan tarkoituksena ei ole purkaa sen saavutuksia eikä rakentaa uusia legendoja, vaan tuoda historialliset henkilöt hetkittäin lähemmäksi lukijaa ihmisinä. Millaisia keskusteluja käytiin myöhäisinä öinä? Millaisia epäilyksiä, ristiriitoja tai huolia saattoi nousta esiin? Miten sodan paine vaikutti niihin ihmisiin, joiden harteilla oli koko maan kohtalo? Entä miten ihmisten välinen vuorovaikutus muuttui tilanteen kiristyessä päivä päivältä?

Toivon, että tämän kirjan lähestymistapa avartaa lukijan käsitystä siitä, mitä Päämajassa saattoi tapahtua talvisodan aikana. Tarkoituksena ei ole väittää keskusteluja historiallisiksi dokumenteiksi, vaan tarjota eläytyvä näkökulma tilanteisiin, joiden taustalla olivat todelliset ihmiset ja todelliset ratkaisut. Jos kirja onnistuu herättämään kiinnostusta historiaan, synnyttämään uusia kysymyksiä tai rohkaistamaan lukijaa perehtymään talvisodan tapahtumiin entistä syvällisemmin, se on täyttänyt tehtävänsä.

Kirjan dramatisoidun tekstin kehittämisessä on hyödynnetty tekoälyä, erityisesti OpenAIn kehittämää ChatGPT:tä. Tekoälystä on ollut merkittävää apua tekstin muotoilussa, dialogien rakentamisessa ja erilaisten ilmaisullisten vaihtoehtojen kehittämisessä. Se kykenee käsittelemään suuria tietomääriä ja ottamaan huomioon useita samanaikaisia näkökulmia. Tekoäly ei kuitenkaan ole erehtymätön, ja sen tuottamat ehdotukset ovat vaatineet kirjoittajan arviointia, tarkistamista ja muokkaamista. Vastuu teoksen sisällöstä, tulkinnoista ja lopullisesta muodosta on yksin kirjoittajalla.

Historia elää niin kauan kuin sitä kerrotaan uudelleen. Tämä kirja on yksi tapa kertoa talvisodan tarinaa – ei ainoastaan tapahtumien vaan myös ihmisten kautta. Keskusteluissa esiintyy suuri joukko henkilöitä, joilla oli oma roolinsa talvisodan tapahtumissa. Lukijan avuksi kirjan loppuun on liitetty henkilöluettelo, josta voi tarkistaa keskusteluissa mainittujen henkilöiden taustatiedot.

Kirjan ensimmäisessä kappaleessa käsitellään teoksen valmistamisessa käytettyä aineistoa ja taustamateriaalia. Toisessa kappaleessa kuvataan talvisodan riskin lisääntymistä ja lopulta sodan

puhkeamista 30.11.1939. Seuraavissa kappaleissa 3–6 käsitellään sodan tapahtumia ja dramatisoituja päivittäisiä puhelinkeskusteluja jaettuna viikoittain sotakuukausille. Kirjan viimeisessä kappaleessa tehdään lyhyt yhteenveto teoksesta.

Esitän lämpimät kiitokseni Suomen tietokirjailijat ry:lle saamastani apurahasta, joka on mahdollistanut tämän teoksen kirjoittamisen. Haluan kiittää myös vaimoani Teijaa korvaamattomasta tuesta, kärsivällisyydestä ja arvokkaasta avusta kirjoitusprosessin eri vaiheissa. Hänen näkemyksensä ja kannustuksensa ovat olleet tämän työn aikana suureksi avuksi.

Kiitän myös ystävääni Rolf Leppästä tuesta ja rakentavista kommenteista. Lisäksi haluan esittää erityiset kiitokseni Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiön arkistolle ja arkistonhoitaja Jaana Piri-selle, jonka asiantunteva ja ystävällinen apu on ollut tutkimustyössä korvaamatonta. Arkistossa säilytettävä Rudolf Waldenin kotiarkisto on tutkijalle todellinen aarreaitta. Se tarjosi arvokasta ja korvaamatonta aineistoa tämän teoksen taustaksi.

Sundomissa 10.8.2026

Erkki K. Laitinen

1. Kirjan aineisto ja taustamateriaali

1.1. Kirjan aineisto

Tämän teoksen keskeisen aineiston muodostavat kenraalimajuri Rudolf Waldenin muistiinpanot hänen ja ylipäällikkö Carl Gustaf Emil Mannerheimin välisistä puhelinkeskusteluista talvisodan aikana. Walden toimi talvisodassa hallituksen ja ylipäällikön välisenä yhteyshenkilönä. Hänen tehtävänään oli välittää Mannerheimin näkemykset ja vaatimukset hallitukselle sekä pitää ylipäällikkö ajan tasalla hallituksen päätöksistä ja poliittisen johdon näkemyksistä. Tehtävä perustui paitsi Waldenin asemaan sotavarustusneuvoston puheenjohtajana myös hänen pitkään ja luottamukselliseen suhteeseensa Mannerheimiin. Miehet olivat tunteneet toisensa jo sisällissodasta lähtien, jolloin Walden palveli Mannerheimin esikunnassa vastuullisessa tehtävässä etappipäällikkönä.

Koska Mannerheimin Päämaja sijaitsi Mikkeliissä (keskustassa ja ympäristössä) ja Walden työskenteli Helsingissä, heidän yhteydenpitonsa tapahtui pääosin puhelimitse. Walden kirjasi keskusteluista lyhyitä muistiinpanoja, jotka muodostavat tämän kirjan tärkeimmän lähdeaineiston. Muistiinpanot kattavat ajanjakson 5.12.1939–6.3.1940. Tänä aikana Mannerheim ja Walden kävivät yli 120 puhelinkeskustelua, joten aineisto tarjoaa poikkeuksellisen laajan näkymän sodanjohdon ja poliittisen johdon väliseen yhteydenpitoon. Waldenin elämänkerran kirjoittaja Einar Juva (1955) toteaa artikkelissaan muistiinpanoista seuraavaa: *”Muistiinpanot ovat ruotsinkielisiä ja enimmäkseen koneella kirjoitettuja, mutta kun Walden on ne tarkistanut, niitä saa pitää autenttisina.”*

Muistiinpanot ovat lyhyitä, ruotsinkielisiä ja pääosin koneella kirjoitettuja. Niissä on yleensä mainittu keskustelun päivämäärä ja

kellonaika sekä luettelomaisesti ne aiheet, joita puhelussa käsiteltiin. Walden jakoi merkintänsä kahteen sarakkeeseen: ensimmäiseen hän kirjasi oman esityksensä tai tiedonantonsa, toiseen Man-nerheimin kommentit, kannanotot tai toimintaohjeet. Muistiinpanojen perusteella voidaan luotettavasti päätellä, mistä asioista keskusteltiin, mutta ei sitä, millaisin sanoin keskustelu käytiin tai millainen keskustelun sävy oli.

Muistiinpanot kuuluvat Rudolf Waldenin henkilökohtaiseen arkistoon, jota säilytetään Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiön arkistossa Valkeakoskella. Waldenin kotiarkisto on poikkeuksellisen laaja kokonaisuus, joka sisältää kirjeenvaihtoa, muistioita ja muuta aineistoa useiden vuosikymmenten ajalta. Samaa aineistoa ovat hyödyntäneet myös Waldenin elämäkertojen kirjoittajat Einar W. Juva (1957), Raimo Seppälä (1981) ja Erkki K. Laitinen (2024). Kotiarkisto sisältää vuodesta 1919 lähtien Waldenin saamat lähes kaikki kirjeet ja jäljennökset ("läpilyöntipaperit") hänen lähettämistään kirjeistä. Waldenin arkistosta on poistettu ainoastaan "poliittisesti epäilyttävä materiaali".

Einar W. Juva arvioi jo vuonna 1955 artikkelissaan näiden muistiinpanojen merkitystä seuraavasti:

"Varsinaisesti uusia, tapausten kulkuun vaikuttavia asioita ei niistä [muistiinpanoista] paljastu, mutta ne luovat lisävalaisua silloisiin tilanteisiin. Merkittävintä on kuitenkin se, että niissä elää noitten historiassamme niin ratkaisevien viikkojen koko jännitys keskeisellä paikalla hyvin väkevästi elettyinä ja tunnettuna."

Juuri tämän jännityksen, epävarmuuden ja päätöksenteon paineen tavoittaminen on ollut tämän teoksen keskeinen tavoite.

Koska muistiinpanot sisältävät vain keskustelujen pääkohdat, on niiden pohjalta rakennettu dramatisoituja keskusteluja. Teoksessa faktana pidetään sitä, mitä aiheita puheluissa käsiteltiin ja millaisia kannanottoja muistiinpanoihin on kirjattu. Sen sijaan keskustelu-

jen sanamuodot, vuoropuhelun rytmi, tunnelmat ja monet yksityiskohdat ovat kirjallista tulkintaa. Dramatisoinnin tarkoituksena ei ole korvata historiantutkimusta, vaan auttaa lukijaa eläytymään niihin tilanteisiin, joissa päätöksiä tehtiin.

Talvisodan aikana Päämajan puhelinkeskusteluissa piti puhua peitetysti ja käyttää jaettuja peitenimiä. Tämä tuotti aluksi vaikeuksia Mannerheimille, joka yritti soittaa kenraali Heinrichsille, mutta ei muistanut tämän peitenimeä. Puhelinkeskus ”Lokki” ilmoitti, ettei keskuksen välittäjä tuntenut sellaista henkilöä, eikä siten hänen puhelinnumeroaankaan. Lievästi ilmaistuna ylipäällikkö ei pitänyt tilanteesta. Mannerheim oppi tietysti ajan mittaan käyttämään peitenimiä. Waldenin tekemissä muistiinpanoissa henkilöt on suurimaksi osaksi mainittu ”koodimaisesti” vain etukirjaimilla. Tässä teoksessa puhelinkeskustelut on dramatisoitu käyttämällä henkilöiden oikeita nimiä.

Esimerkki Rudolf Waldenin tekemistä muistiinpanoista. (Lähde: Waldenin kotiarkisto)

R.W:s samtal med Överbefälhavaren den 19 december kl. 11.

1) Linder uppgiver sig ej komma i slutet av veckan. Går långsammare, trots goda officerare, att kunnat tänka sig.
2) Trafiken genom landet i söder förefaller att vara fullkomligt stoppa.

M.
Meddela Linder, att bra om han kommer till och med om icke allt färdigt. Skyndsamt.

1.2. Kirjan taustamateriaali

Waldenin muistiinpanot muodostavat tämän teoksen keskeisen lähdeaineiston, mutta uskottavan historiallisen kokonaisuuden rakentaminen on edellyttänyt myös muuta taustamateriaalia. Dramatisoinnin tavoitteena ei ole pelkästään rekonstruoida keskustelujen

aiheita, vaan myös sijoittaa ne oikeaan historialliseen ympäristöön ja aikansa ajattelutapaan.

Talvisodan tapahtumat ja sodan kulku

Puhelinkeskustelujen sisällön ymmärtäminen edellyttää niiden tarkastelua suhteessa sodan kulloiseenkin tilanteeseen. Tässä teoksessa talvisodan tapahtumia seurataan pääosin sotaviikkojen rytmissä. Kunkin viikon yhteydessä kuvataan lyhyesti rintamatilanteen kehitys, hallituksen tärkeimmät toimenpiteet sekä Mannerheimin ja Waldenin toimintaan vaikuttaneet tapahtumat.

Sodan kulun taustoittamisessa on hyödynnetty laajaa talvisotaa käsittelevää tutkimus- ja muistelmakirjallisuutta. Erityisen tärkeä lähde on ollut ulkoministeri Väinö Tannerin teos (1950), joka tarjoaa yksityiskohtaisen kuvauksen hallituksen toiminnasta ennen sotaa, sodan aikana ja rauhanneuvottelujen yhteydessä.

Taustoittamisessa on käytetty myös Päämajan sodanaikaisia sähköitä. Erityisen tärkeä lähde on Puolustusvoimien kokoelma talvisodan aikaisista sähköistä, jotka tarjoavat päiväkohtaisen kuvan rintamatilanteesta, sotatoimien etenemisestä ja poliittisista ratkaisuista sodan jokaisena 105 päivänä. Näiden lähteiden avulla keskustelut on pyritty sijoittamaan mahdollisimman tarkasti siihen historialliseen tilanteeseen, jossa ne käytiin.

Walden ja Mannerheim henkilöinä

Koska teoksen keskustelut ovat dramatisoituja, on niiden rakentamisessa ollut tärkeää ymmärtää myös päähenkilöiden persoonallisuutta, toimintatapoja ja keskinäistä suhdetta. Tätä varten on hyödynnetty erityisesti Rudolf Waldenia ja Carl Gustaf Emil Mannerheimia käsittelevää elämäkerta- ja muistelmakirjallisuutta.

Waldenin persoonallisuuden kuvaamisessa keskeisiä lähteitä ovat olleet hänestä kirjoitetut elämäkerrat. Näiden perusteella Waldenista piirtyy kuva erittäin velvollisuudentuntoisena, tarkkana ja vaativana johtajana, joka työskenteli väsymättä tehtäviensä parissa. Hän oli luonteeltaan pidättyväinen ja vähäpuheinen, mutta samalla määrätietoinen ja poikkeuksellisen tehokas organisaattori. Mannerheimin läheisenä luottomiehenä hänellä oli ainutlaatuinen asema sodanjohdon ja hallituksen välissä.

Mannerheimin persoonallisuudesta on käytettävissä huomattavasti enemmän lähdeaineistoa. Kirjallisuuden perusteella hänestä välittyy kuva älykkäänä, vaativana ja vahvatahtoisena johtajana, jonka arvovalta Päämajassa oli kiistaton. Hän oli yksityiskohtiin paneutuva, nopeaa toimintaa edellyttävä ja toisinaan kärsimätön, mutta samalla poikkeuksellisen taitava arvioimaan kokonaisuuksia ja kantamaan vastuuta vaikeissa tilanteissa. Hänellä oli vapaaherralle ominaiset hienostuneet käytöstavat, looginen päätöksentekokyky ja kyky vakuuttaa vaikutuspiirissään olevat sotilaat ja siviilit.

Mannerheimin ja Waldenin suhde

Teoksen kannalta erityisen merkityksellinen on Mannerheimin ja Waldenin keskinäinen suhde. Talvisodan aikana Walden oli enemmän kuin pelkkä virallinen yhteyshenkilö. Hän oli Mannerheimin luottomies, jonka tehtävänä oli välittää ylipäällikön näkemykset hallitukselle ja samalla tuoda hallituksen kannat Päämajan tietoon. Walden oli Mannerheimin seurassa hiljainen ja sopeutuva, sillä marsalkan sana oli hänelle laki.

Useat aikalaislähteet korostavat, että Walden nautti Mannerheimin poikkeuksellista luottamusta. Miesten pitkä yhteinen historia ulottui sisällissotaan saakka, ja heidän välisensä yhteydenpito oli sodan aikana huomattavan tiivistä. Keijo K. Kulhan (2016) kirjan mukaan heidän suhteensa kertoo myös sodan johdossa toimineiden ihmis-

ten yksinäisyydestä: vaikeimpina hetkinä Mannerheim tarvitsi keskustelukumppanin, jonka harkintaan hän saattoi luottaa. Walden täytti tämän tehtävän paremmin kuin kukaan muu.

Toimintaympäristö

Keskustelujen dramatisoinnissa on pyritty ottamaan huomioon myös niiden fyysinen toimintaympäristö. Talvisodan aikana Mannerheim johti sotaa Mikkeliissä tai sen ympäristössä sijaitsevasta Päämajasta, kun taas Walden työskenteli pääosin Helsingissä. Kaupunkien välinen etäisyys teki puhelinyhteydestä heidän tärkeimmän viestintävälineensä. Päähenkilöiden työhuoneen sijainnilla ja sisustuksella on myös vaikutusta toteutettavaan dramatisointiin.

Talvisodan aikana Waldenin toimipaikkana oli ensin Helsingin lähellä Haukilahden kaakkoisosassa Etelä-Espoossa sijaitseva Topelundin huvila. Tammikuun alussa 1940 Walden siirtyi esikuntineen Helsinkiin. Talvisodan alussa ylipäällikön Päämaja oli sijoittuneena 30.11.1939–4.1.1940 Mikkelin keskustassa koulurakennukseen. Pommitusten takia Päämaja siirtyi Mikkelin lounaispuolella olevaan Otavan kansanopistoon 5.1.1940–5.3.1940. Ennen talvisodan päättymistä Päämaja toimi vielä Mikkelin koillispuolella Juvalla Inkilän kartanossa 6.3.1940–26.3.1940.

Päämajan työskentelyolosuhteita leimasivat sodan aiheuttama kiire, jatkuva paine ja ahtaat tilat. Mannerheimin työhuone oli sisustukseltaan ja ilmapiiriltään sotilaallisen pelkistetty ja arvokas. Työhuoneen tunnusomaisia piirteitä olivat työhuoneen keskipisteinä ollut suuri kirjoituspöytä, jolle oli levitettynä karttoja ja asiakirjoja. Pöydän ympärillä oli muutama tuoli vieraita ja neuvotteluja varten. Työpöydällä oli useita puhelimia, joista yhdellä saattoi suoraan puhua Helsinkiin. Se oli musta kenttäpuhelin.

Työhuoneen seinillä oli maantieteellisiä karttoja ja tilannekatsauksia, joihin oli merkitty rintamalinjojen kehittyminen. Suuri talja oli

Talvisodan ratkaisut eivät syntyneet vain rintamalla. Ne syntyivät myös puhelinkeskusteluissa, neuvotteluissa ja vaikeissa päätöksissä, joita tehtiin epävarmuuden, kiireen ja valtavan vastuun keskellä.

Tässä teoksessa lukija pääsee ainutlaatuisella tavalla seuraamaan Mikkelin Päämajan ja Helsingin poliittisen johdon välistä vuoropuhelua. Rudolf Waldenin säilyneiden muistiinpanojen pohjalta rakennetut dramatisoidut keskustelut avaavat näkymän talvisodan kulisseihin: siihen, miten marsalkka Mannerheim, Rudolf Walden ja maan poliittinen johto arvioivat sotatilanteen kehitystä, etsivät kansainvälistä tukea ja valmistelivat ratkaisuja Suomen kohtalonhetkillä.

Teos nostaa esiin Rudolf Waldenin poikkeuksellisen merkityksen talvisodassa. Walden oli paljon enemmän kuin viestien välittäjä, hän oli Mannerheimin luottomies, hallituksen neuvonantaja, teollisuusjohtaja ja vaikuttaja, jonka kautta kulkivat monet sodan tärkeimmistä yhteyksistä niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Kirja yhdistää huolellisen historiantutkimuksen, lähdeaineiston analyysin ja uudenlaisen tekoälyä hyödyntävän dramatisointimenetelmän. Tuloksena on elämyksellinen ja ajatuksia herättävä kuva siitä, millaisten ihmisten, suhteiden ja päätösten varassa Suomen itsenäisyys talvisodan kuukausina oli.

Kirjan kirjoittaja Erkki Kalervo Iaitinen väitteli 1980 kauppatieteiden tohtoriksi Jyväskylän yliopistossa ja työskenteli sen jälkeen akateemisissa viroissa, viimeiset kymmenet vuodet laskentatoimen professorina vaasan yliopistossa, kunnes jäi eläkkeelle 2016. Iaitinen on kirjoittanut uransa aikana kymmeniä tieteellisiä julkaisuja, toistakymmentä oppikirjaa sekä useita tietokirjoja laskentatoimesta ja sotahistoriasta.

